БИЛДУНГСРОМАН ИЛИ САГА О ПРИПАДАЊУ

Олав Шрадер, *Велики Поīлавица и Монах Раīник*, превео Бен Голосовкер, Бока Ф, Подгорица 2026

Откако је свијета, човјек прича свега неколико прича. Те приче, које се већ помало рутински називају архетиповима, откривају вјечиту младост човјека. Једноставно, људска заинтересованост за универзална питања егзистенције не стари. Једна од прича које не дозвољавају „старење" јесте прича о припадању. Олав Шрадер, као писац чији опус биљежи огледање у фикционалним и нефикционалним жанровима, овом књигом враћа се елементарности фикционалне спознаје свијета. Поетичке особине овог романа неразмрсиво су везане за контекст његовог настајања. Наиме, будући да је првенствено намијењен читалачкој публици у Индији, роман у крајње поједностављеној, некада и недопустиво схематичној слици свијета нуди егзотичном читаоцу интерпретацију аутентичног историјског збивања – освајања Бразила од стране Португалаца, око 1500. године.

Читајући роман, читалац би могао да стекне утисак о томе да је ријеч о бајци, која је древна и савремена у исти мах. Такође, овај роман развијава скепсу у односу на виталност фабуле као носећег поетичког елемента на којем почива искуство епског књижевног рода. Прича о Монаху Ратнику постулирана је као универзални симболички код, на којем се очитава шифра развојне самоспознаје. У том смислу текст је подједнако отворен за различите рецептивне могућности, тако да се може читати као авантуристичка проза, као мудросно-дидактична књижевност, али највише од свега то је књига о одрастању/сазријевању, која подразумијева нужност челичења и спремност да се сопственом судбином потврди достојност епске тематизације.

Иако је роман *Велики Поīлавица и Монах Раīник* настао далеко од балканског просторно-временског и културолошког искуства, лутајући мотиви који чине његову тематско-мотивску подлогу указују на фасцинирајућу сличност између удаљених поднебља, јер се аналогије уочавају на различитим структурним нивоима. Прије свега, у поступку именовања главног јунака романа карактерне особине транспоноване су на симболичку раван – Монах Ратник је неко ко својом судбином сажима контемплативно и дјелатно начело. Његова медитативна природа у процесу метаморфозе подлијеже преиначењу, па се духовно начело испоставља као родно тле потоње милитаристичке одрешитости.

Роман лика, као жанровски оквир који асимилује бројне жанровске тенденције (авантуристичку прозу, детективски жанр, психолошко-социјалну нарацију...), приказује Монаха Ратника као сироче које одраста међу зидинама ригидног манастирског режима, у којем се апстракција

духовног догматизма опредмећује као осјећање дужности. Акт иницијације у свијет зрелих људи посредован је темом напуштања самостана и упућивања у далеке, егзотичне предјеле, с циљем актуализације просвјетитељско-еманципаторског идеала.

Тема странствовања јунака доводи на границу неименованог краљевства, које на својим рубним просторима има врло бурно укрштање два цивилизацијска начела. Прво, супериорније, оличавају Монах Ратник и духовно-војна формација којој припада. Хијерархија, чији је Монах Ратник истакнути сљедбеник, претпоставља отјелотворење савременог и свевременог човјека Запада, усмјереног на практичну етику. На другој страни, иако међусобно посвађани, обитавају Народ Севера и Народ Југа, који нарцизам малих разлика уздижу на ниво ратног повода и сукоба. Технички инфериорни, Народ Севера и Народ Југа исказују универзалност источњачке цивилизацијске парадигме, која свој опстанак дугује прије свега колективној ирационалности и неприкосновеном култу заједнице. Детаљно је у роману назначен каталог обреда и ритуала, који су конотирани као сукцесивни низ свједочења привржености властитој народносној формацији. Војно-политички заплети и интриге, који су очитовани кроз различита савезништва ради коначног обрачуна, показују пуну апсурдност међусобног истребљивања.

Приповједачка имагинација мобилисана је у сврху сугерисања погубности трибалне свијести, која је досљедно негативно конотирана у свјетској књижевности. Довољно је само да подсјетимо на два удаљена а врло сродна тематско-симболичка третмана овог феномена. У древном индијском епу *Махабхарата*, односно у његовом славном одломку *Бхагавад-Гита*, показује се бесмисао сукобљавања племена Куру и Пандава, али истовремено и његова неумитност. У Црној Гори, Петар II Петровић Његош пише еп *Горски вијенац*, у којем религијом раздвојена браћа ратују, независно од свијести да су сродници. Слиједећи логику жанра, аутор романа Олав Шрадер сукобљава Народ Севера и Народ Југа, дочаравајући обрисе трагедије у широком епском захвату. С друге стране, нарацијом се показује да је рат видљива манифестација дубоке унутрашње подвојености, такорећи космолошки закон који Монах Ратник поима. Драгоцјеност овог романа је у томе што тежиште није на дочаравању околности са бојног поља, већ више на рефлексу ратног хука у душама књижевних јунака.

Тема присног пријатељства, које израста између Монаха Ратника и Великог Поглавице, потврђује древну истину да заједнички проживљена несрећа учвршћује пријатељску узајамност. Монах Ратник, попут свог симболичког сродника из античке књижевности Ахилеја, креће у одлучан ратнички поход ганут несрећом свог пријатеља и заокупљен осјећањем срџбе. Увјерен да његов коњички јуриш оличава витешки етички идеал, Монах Ратник односи тријумф, али се у симболичкој

равни то тумачи као Пирова побједа, будући да је идејна потка романа конципирана на филозофији конфликта, као конститутивном начелу односа међу заједницама и појединцима. Другим ријечима, рат је вјечито, видљиво или латентно стање ума *homo sapiens*-а, који се путем рата потврђује, свједочи о властитој агоналној природи и кријепи дух. Рат је, према томе, приказан као својеврсна дијалектичка равноправност креације и деструкције, и та равнотежа персонификована је ликом Монаха Ратника, који је и ратник и миритељ у исти мах.

Романескну препознатљивост овој књизи обезбјеђују упечатљивост нарације, живост слика и призора, свјежина дескрипције и ритмичност/мелодичност језика. Све назначене поетичке и стилске особине успостављене су колико ауторском имагинацијом, толико и виртуозном вјештином преводиоца, који је текст саобразио синтаксичком духу српског књижевног језика, чија је баштина обогаћена за још једну индивидуалну стваралачку перспективу и причу о Другоме.

Др Радоје Т. ФЕМИЋ
Универзитет Црне Горе
Филолошки факултет у Никшићу
Студијски програм за српски језик и јужнословенске књижевности
radojef@gmail.com